تهافت در کلام شیخ انصاری در بحث نیت

کتاب الصوم مرحوم شیخ دو نسخه هست. نسخه‌ها مختلف بود. یکی در پاورقی صفحه ۱۱۶ بود، یکی هم در متن صفحه ۱۱۸ و ۱۱۹ بود. دیروز از پاورقی به‌عنوان پیش‌زمینه ذهنی صحبت کردیم، مرحوم شیخ ابتدا یک مطلب خیلی خوبی را فرمودند. همان را که بعداً در صفحه ۱۱۹ تعبیری می کنند به «کما یترائ فی بادی النظر». این «بادی النظر» را در صفحه ۱۱۶ می‌گویند. فقط از آن برگشتند و گفتند: «الاّ أنّ ظاهر قوله: «يوم وفّق له»- في الأخبار- معارض»؛ یعنی با یک فضای معارضه از یک مطلب خوب اولی و بادی النظر بر می‌گردند. معارضه را هم با سه امر توضیح دادند. کلمه «اجزاء» دال بر مبانیت است، «تفضل» دال بر این است که مجزی است و بدل آن است، و الا تفضل معنا ندارد. سوم هم «تعجب راوی» بود؛ «کیف یجزی صوم التطوع؟!» که حضرت فرمودند اجزاء از باب تفضل است. لذا فرمودند مرکوز در اذهان عقلاء است و اجزاء، تعبد می‌شود. این سه بحثی بود که مطرح شد.

آن چه که قطع داریم مرحوم شیخ راضی هستند و از امثال من طلبه می‌خواهند، این است که فرمایشاتی که دارند و مباحثی که در کلاس هست، تا ممکن است انسان آن فضایی را که ضوابط کلاس به معارضه منجر می‌شود، بتوانیم به همان چیزی که بادی النظر و ارتکاز است، برگردانیم. ایشان مخالف نیستند و تشویق هم می‌کنند. فضای طلبگی است.

مهمتر این‌که این سؤال به ذهن من آمد و الآن هم جوابش را نمی‌دانم، این فرمایشی که مرحوم شیخ در اینجا دارند تا اندازه‌ای که من تصور کردم با فرمایش خود ایشان در سائر جاها یک نحو تهافت دارد. یعنی خود مرحوم شیخ در کتاب الطهاره، در کتاب الصلاة، در وسائل، در همین کتاب الصوم صفحه ۱۰۱، قصد وجه را قبول ندارند و می‌گویند اگر اشتراک بالفعل است، تعیین می‌خواهد. اصلاً مبنای ایشان این است. من همه اینها را نگاه کرده‌ام. حالا چون خیلی به تفصیل تأمل تام نکرده‌ام، بر عهده شما می‌گذارم.

شاگرد: دوباره تکرار کنید.

استاد: مبنای ایشان در قصد وجه و نیت عبادت این است که می‌گویند تعیین نیازی نیست. الا درجایی‌که اشتراک بالفعل بین دو امر باشد که تعیین نیاز است. و الا وقتی امری خودش معین است و اشتراک شأنی با چند چیز دارد، می‌فرمایند در اشتراک شأنی نیاز نیست. اگر بالفعل متعین است ولو شأنا و ماهیتاً متعین باشد –این را در چند جا فرمودند-.... .

شاگرد: تعیّن هم یعنی تعین واقعی؟

استاد: بله، اگر تعین دارد و بالفعل مشترک نیست اصلاً تعیین نمی‌خواهد. این مبنای خودشان است. حالا در اینجا که اینها را فرموده‌اند باید فکر کنیم. کسی که این مبنای خوب را در بحث نیت دارد، چرا در اینجا اینطور حرف زده‌اند؟

بازبینی #1
ایجاد شده 25 مه 2026 10:50:04 توسط ... .
به روزرسانی شده 25 مه 2026 10:50:43 توسط ... .